



ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 marca 2017 r.

Pozycja 52

POSTANOWIENIE

z dnia 1 marca 2017 r.

Sygn. akt Ts 203/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz – przewodniczący i sprawozdawca
Zbigniew Jędrzejewski
Julia Przyłębska,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 listopada 2016 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej A.K.W.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 września 2016 r. (data nadania) A.K.W. (dalej: skarżący) zarzucił, że art. 398¹ i art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim, „nie przewidują one możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji w sprawie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej”, są niezgodne z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, a także z art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Postanowieniem z 16 listopada 2016 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 24 listopada 2016 r.) Trybunał odmówił nadania skardze dalszego biegu, stwierdziwszy, że wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne. Zdaniem Trybunału skarżący nie uprawdopodobnił naruszenia swych praw wyrażonych w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Jak ustalił Trybunał, istota zarzutów sformułowanych w skardze dotyczyła braku ustawowej możliwości instancyjnej kontroli orzeczenia sądu drugiej instancji działającego jako sąd pierwszej instancji. Jednakże, jak orzekł Trybunał w wyroku z 30 marca 2009 r., wydanym w sprawie SK 19/08, „[s]ąd drugiej instancji, który orzeka po raz pierwszy w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie może zostać uznany za sąd pierwszej instancji. Sąd ten, wydając postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie rozstrzyga odrębnej sprawy, ale podejmuje rozstrzygnięcie dotyczące wniesionego środka zaskarżenia, rzutujące na możliwość jego merytorycznego rozpoznania. Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania nie wymaga, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania mu-

siało podlegać dalszej kontroli instancyjnej. W tym zakresie stosuje się natomiast ogólny nakaz ukształtowania postępowania sądowego zgodnie z wymogami sprawiedliwości proceduralnej” (OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 29). Trybunał zwrócił uwagę na to, że w myśl art. 380 w związku z art. 398²¹ k.p.c. przy składaniu do Sądu Najwyższego zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego o odrzuceniu skargi kasacyjnej, z którego – co wynika z dokumentów dołączonych do skargi – skarżący nie skorzystał, możliwe jest dołączenie przez stronę wniosku o rozszerzenie kontroli na postanowienie o odmowie zwolnienia – zarówno w całości, jak i w części – od opłaty od skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z 28 czerwca 2007 r., sygn. akt IV CZ 38/07, „Legalis” oraz 27 listopada 2013 r., sygn. akt V CZ 61/13, „Legalis”). Rozstrzygnięcia w sprawie opłaty od skargi kasacyjnej podlegają więc kontroli Sądu Najwyższego. Z kolei odnośnie do zarzutu naruszenia art. 175 ust. 1 Konstytucji Trybunał zwrócił uwagę na to, że formułuje on zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości i określa ogólnie strukturę sądownictwa. Nie jest on jednak dla skarżącego źródłem wolności lub praw, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Z tego powodu Trybunał uznał, że skarżący nie wskazał naruszonych praw, a w konsekwencji nie określił sposobu ich naruszenia. Na marginesie Trybunał nadmienił, że w sprawie SK 19/08 zasugerował ustawodawcy rozważenie, czy wzgląd na konieczność zapewnienia możliwie najszerzego dostępu do sądu nie przemawia za wprowadzeniem rozwiązań umożliwiających sądową kontrolę rozstrzygnięć w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych wydawanych przez sąd drugiej instancji. Jednak pomimo upływu ponad siedmiu lat od publikacji wyroku Trybunału w Dzienniku Ustaw ustawodawca nie podjął czynności zmierzających do zmiany stanu prawnego w tym zakresie.

W zażaleniu z 1 grudnia 2016 r. skarżący zakwestionował postanowienie Trybunału, wniósł o uwzględnienie złożonego środka odwoławczego i skierowanie sprawy do rozpoznania na rozprawie. Skarżący zarzucił Trybunałowi „[w]ewnętrzna niespójność w uzasadnieniu odmowy nadania dalszego biegu skardze”. Zdaniem skarżącego polega ona na tym, że z jednej strony Trybunał twierdzi, że konieczność zapewnienia możliwie najszerzego dostępu do sądu nie przemawia za wprowadzeniem rozwiązań umożliwiających sądową kontrolę rozstrzygnięć w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, jednak z drugiej strony stwierdza, iż Konstytucja nie wymaga, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania musiało podlegać dalszej kontroli instancyjnej. Skarżący zarzucił także Trybunałowi „[p]ominięcie faktu, iż ustawodawca jednak reagował na każdy wyrok TK w zakresie wytkniętego pominięcia ustawodawczego stanowiącego naruszenie praw konstytucyjnych”; „[n]ietrafne wskazanie na możliwość kontroli przez Sąd Najwyższy sprawy odmowy zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej przy rozpoznaniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej”; „[b]łędne uznanie, że w skardze nie wskazano konstytucyjnych praw i nie określono sposobu ich naruszenia”; „[b]łędne uznanie, że skarżący nie uprawdopodobnił naruszenia swych praw gwarantowanych konstytucyjnie w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji”; „[b]łędne powołanie podstawy prawnej odmowy nadania dalszego biegu skardze”, tj. art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157; dalej: uchylona ustawa o TK z 2016 r.), a także „[n]ietrafne odmówienie nadania dalszego biegu skardze”, w sytuacji, w której nie była ona oczywiście bezzasadna.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

(Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane skargą skarżącego nie zostało zakończone do 3 stycznia 2017 r., tzn. dnia wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5 – 8 ustawy o TK). Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

3. Zdaniem Trybunału kwestionowane postanowienie jest prawidłowe, a argumenty sformułowane w zażaleniu nie podważają poczynionych w nim ustaleń i nie zasługują na uwzględnienie z poniżej przedstawionych przyczyn.

4. W związku z zarzutami skarżącego, jakoby Trybunał wskazał niewłaściwą podstawę prawną odmowy nadania dalszego biegu skardze, należy przypomnieć, że wstępne rozpoznanie tego środka służy wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. W związku z powyższym na etapie wstępnej kontroli Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu nie tylko wtedy, gdy braki skargi nie zostały uzupełnione w terminie lub gdy skarga jest oczywiście bezzasadna (art. 37 ust. 3 uchylonej ustawy o TK z 2016 r.), lecz także wtedy, gdy występują przesłanki umorzenia postępowania określone w art. 40 ust. 1 pkt 1 lub 3 uchylonej ustawy TK z 2016 r. Powołanie się w zakwestionowanym postanowieniu na art. 40 ust. 1 pkt 1 uchylonej ustawy o TK z 2016 r. nie jest zatem – jak zarzucił skarżący – błędnym powołaniem podstawy prawnej odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Konsekwencją tego, że skarga nie spełnia przesłanek określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji i doprecyzowanych w przepisach ustawowych, jest niedopuszczalność wydania orzeczenia.

5. Odnosnie do pozostałych zarzutów sformułowanych w złożonym środku odwoławczym Trybunał zauważa, że odnoszą się one przede wszystkim do tej części postanowienia, w której nadmienił on, że w sprawie SK 19/08 zasugerował ustawodawcy wprowadzenie rozwiązań umożliwiających sądową kontrolę rozstrzygnięć w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych wydawanych przez sąd drugiej instancji. Skarżący wydaje się nie zauważać tego, że zamieszczona przez Trybunał jedynie na marginesie sugestia nie miała żadnego znaczenia dla podstaw odmowy nadania skardze dalszego biegu.

6. W dalszej części zażalenia skarżący twierdzi, że – wbrew temu co ustalił Trybunał – wskazał on konstytucyjne prawa, a także określił sposób ich naruszenia.

6.1. Skarżący nie zauważa więc tego, że w postanowieniu z 16 listopada 2016 r. Trybunał uznał, że skarżący nie dopełnił tego obowiązku tylko w zakresie art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jak zauważył Trybunał, ten przepis ustawy zasadniczej formułuje zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości i określa ogólnie strukturę sądownictwa. Nie jest on jednak źródłem wolności lub praw, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Trybunał zauważa, że w złożonym środku odwoławczym skarżący nie odniósł się do tej kwestii. Podstawowym powodem odmowy nadania skardze dalszego biegu było natomiast ustalenie, że skarżący nie uprawdopodobnił naruszenia swych praw wyrażonych w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

6.2. Trybunał przypomina, że skarga konstytucyjna przysługuje jedynie w przypadku, w którym skarżący wykaże, iż w jego sprawie doszło do naruszenia przysługujących mu praw, u podstaw którego znajduje się niekonstytucyjna treść zaskarżonej regulacji. Skarżący przedmiotem złożonej w Trybunale skargi uczynił art. art. 398¹ i art. 394² § 1 k.p.c. Jak ustalił Trybunał – a czego skarżący nie kwestionuje – istota zarzutów sformułowanych w skardze dotyczy braku ustawowej możliwości instancyjnej kontroli orzeczenia sądu drugiej instancji działającego jako sąd pierwszej instancji w sprawie częściowego zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Tymczasem sąd drugiej instancji, który orzeka po raz pierwszy w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie może zostać uznany za sąd pierwszej instancji. Do takiego wniosku doszedł Trybunał w cytowanym w postanowieniu z 16 listopada 2016 r. orzeczeniu w sprawie SK 19/08. Trybunał uznał w nim, że sąd ten, wydając postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie rozstrzyga odrębnej sprawy, ale podejmuje rozstrzygnięcie dotyczące wniesionego środka zaskarżenia, rzutujące na możliwość jego merytorycznego rozpoznania. W złożonym środku odwoławczym skarżący nie odniósł się także i do tej kwestii.

Zażalenie nie podważa podstawy odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, więc Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 8 ustawy o TK – postanowił jak w sentencji.